

Grzegorz Skalecki, biegły rewident

Prezes Zarządu PREMIUM AUDYT sp. z o.o.

Krajowa Izba Biegłych Rewidentów Regionalny Oddział w Poznaniu

Znaczenie opinii biegłego rewidenta w ochronie obrotu gospodarczego

Streszczenie

Niniejszy artykuł przedstawia znaczenie opinii biegłego rewidenta w obrocie gospodarczym, począwszy najpierw od wskazania roli rachunkowości i sprawozdania finansowego jaką spełniają one w życiu gospodarczym, a kończąc na planowanych zmianach w przepisach dotyczących biegłych rewidentów odnośnie opinii z badania.

Autor skupia się szczególnie na rosnącym znaczeniu tej opinii i na wzroście jej wiarygodności i samego badania sprawozdania finansowego jakie są spodziewane poprzez planowane zmiany w ustawie o biegłych rewidentach [Ustawa z 7 maja 2009].

Słowa kluczowe

opinia, badanie, audyt, sprawozdanie finansowe, obrót gospodarczy

Wprowadzenie

Sprawozdanie finansowe sporządzane przez jednostkę to źródło informacji o jej sytuacji majątkowej i finansowej. Powinno ono w sposób prawdziwy i wiarygodny przedstawiać obraz jednostki.

W sprawozdaniu tym poza informacjami finansowymi prezentowane są także inne treści, ściśle określone w przepisach prawa. Znaleźć się tam powinny także informacje o kwestiach istotnie wpływających na działalność jednostki, jak chociażby ryzyka prowadzenia działalności na jakie jest ona narażona czy planowane działania inwestycyjne i rozwojowe. Podstawowym źródłem danych do sporządzenia sprawozdania finansowego jest prowadzona w jednostce rachunkowość. Innym źródłem są informacje pochodzące bezpośrednio od kierownika jednostki, który ponosi odpowiedzialność za wszystkie powyższe informacje.

Czy w obliczu przytoczonych powyżej faktów czytelnik i użytkownik, którym może być potencjalny dostawca, pracownik, kredytodawca, czy inwestor, takiego sprawozdania finansowego może być pewien, że sprawozdanie to przedstawia wiarygodne

informacje? Na przykład inwestorzy wykorzystują te informacje do podejmowania decyzji o utrzymaniu lub ulokowaniu środków pieniężnych w danej jednostce lub odstąpieniu od takiej decyzji. Kredytodawcy natomiast w oparciu o informacje ze sprawozdania finansowego podejmują decyzje o utrzymaniu lub wycofaniu ulokowanych w jednostce środków pieniężnych w postaci kredytów. Dlatego też dane zawarte w sprawozdaniu finansowym powinny prezentować wiarygodny obraz jednostki. Kompletnie informacje, które są ujawniane w sprawozdaniu finansowym umożliwiają istniejącym oraz potencjalnym inwestorom ograniczenie ryzyka związanego z inwestowaniem w daną jednostkę.

Pomimo ściśle określonych wzorów i wymagań informacyjnych, obecne regulacje prawne dają jednostkom dużą swobodę w ujawnianiu informacji podczas sporządzania sprawozdania finansowego. Swoboda ta może czasami dawać jednostce powody do nieujawniania pewnych informacji lub przedstawiania ich w sposób niezgodny z rzeczywistością czy standardami rachunkowości (tak polskimi jak i międzynarodowymi).

Badanie sprawozdania finansowego przeprowadzane przez biegłego rewidenta i produkt tego badania, jakim jest opinia, dają czytelnikom i użytkownikom sprawozdania finansowego większą pewność, że w tym sprawozdaniu nie będzie istotnych nieprawidłowości.

Wobec powyższego, wskazanie znaczenia opinii biegłego rewidenta w ochronie obrotu gospodarczego oraz inwestycji jest zdaniem autora ważną kwestią, a jednocześnie celem niniejszego artykułu.

Niniejszy artykuł składa się z czterech części, począwszy od określenia roli rachunkowości w obrocie gospodarczym, istoty i znaczenia opinii biegłego rewidenta oraz planowanych zmian w ustawie o biegłych rewidentach, a także ich wpływie na wzrost wiarygodności opinii.

1. Rola rachunkowości w obrocie gospodarczym

Rachunkowość jest narzędziem, które służy do rozliczenia się podmiotu gospodarczego z jego wewnętrznymi oraz zewnętrznymi interesariuszami. Rozliczanie się to powinno być rzetelne, a więc zgodne z rzeczywistością i zalicza się do niego także przekazywanie informacji, które mają lub mogą mieć wpływ na przyszłość jednostki, na kontynuację przez nią działalności gospodarczej.

Innymi słowy, rachunkowość to system ewidencji zdarzeń gospodarczych, polegający na obserwowaniu, mierzeniu, rejestrowaniu, prezentowaniu i interpretowaniu

informacji o działalności gospodarczej oraz sytuacji majątkowej i finansowej danego podmiotu gospodarczego [Kołaczyk 1999, s. 19].

Rachunkowość powinna pokazywać rzeczywisty obraz sytuacji majątkowej oraz finansowej jednostki i w tym właśnie przejawia się zasada rzetelności. Natomiast zasada kontynuacji działalności odnosi się do tego, iż rachunkowość informuje o zdolności podmiotu do spłacania zobowiązań i do dalszego prowadzenia działalności gospodarczej przy pomocy posiadanego przez podmiot majątku.

Rachunkowość spełnia kilka ważnych funkcji w życiu gospodarczym. Funkcja informacyjna polega na dostarczaniu informacji różnym odbiorcom: wewnętrznym i zewnętrznym, o wynikach przedsiębiorstwa i jego sytuacji finansowej. Natomiast funkcja kontrolna to nadzór nad majątkiem i finansami podmiotu, a także daje ona podstawy do przeprowadzania kontroli zewnętrznych np. przez urzędy skarbowe, czyli spełniana jest przez rozliczanie się z otoczeniem podmiotu.

Złożoność otoczenia gospodarczego i coraz trudniejsze decyzje do podejmowania oraz kwestie do rozstrzygnięcia powodują, że przed rachunkowością stoją coraz większe wyzwania związane z coraz bardziej skomplikowaną rzeczywistością, którą nie zawsze można skwantyfikować i opisywać za pomocą liczb w rachunkowości. Tak więc zgodne z rzeczywistością przedstawienie także tych kwestii ma wpływ na podejmowane decyzje przez użytkowników sprawozdania finansowego.

Rola rachunkowości, jako podstawy sporządzania sprawozdania finansowego, na podstawie którego podejmowane są decyzje, jest coraz większa i może mieć wpływ nie tylko na sytuację finansową danej jednostki, ale i w konsekwencji na wyniki finansowe i sytuację majątkową jej interesariuszy.

2. Opinia biegłego rewidenta

Zgodnie z zapisami Krajowego Standardu Rachunkowości nr 1 [Uchwała KRBR z 16 lutego 2010] opinia powinna w sposób bezstronny, kompletny, rzetelny i jasny przedstawiać wyniki badania sprawozdania finansowego.

Bezstronnie oznacza niezależność biegłego rewidenta i jego obiektywność. Kompletny sposób oznacza zawieranie przez opinię wszystkich wymaganych prawem elementów. Natomiast rzetelność i jasność oznaczają odpowiednio zgodność z rzeczywistością, a także przekazywanie informacji w sposób zrozumiały i jednoznaczny.

Opinia z badania powinna podawać informacje w sposób poufny i nienaruszający tajemnic przedsiębiorstwa, gdyż jest ona w większości przypadków dostępna przy publikacji raportów giełdowych oraz w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Opinia o zbadanym sprawozdaniu finansowym może występować w kilku formach: jako opinia bez zastrzeżeń, z zastrzeżeniem lub opinia negatywna. Może też nastąpić odmowa wyrażenia opinii, wtedy jest to tak zwane stanowisko biegłego rewidenta. Wyrażone zastrzeżenia, względnie wyrażenie opinii negatywnej lub odmowa wyrażenia opinii, powinny być uzasadnione i zawierać wskazanie przyczyny takiego stanowiska; w każdym takim przypadku należy wskazać liczbowo wielkość wpływu zakwestionowanego zjawiska na sprawozdanie finansowe. Bez względu na rodzaj wydanej opinii nie można w niej pominąć faktu poważnego zagrożenia kontynuacji dalszej działalności przez jednostkę. Dotyczy to także przypadku, gdy zagrożenie takie zostało przez jednostkę omówione w sprawozdaniu z działalności jednostki i we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego. W przypadku zagrożenia tej działalności i niepowiadomienia o tym fakcie przez kierownika jednostki w sprawozdaniu finansowym, biegły rewident musi zawrzeć odpowiedni zapis w opinii o tej sytuacji, najczęściej występuje to w formie zastrzeżenia. Jest to ważna informacja dla odbiorców tego sprawozdania finansowego, że niezależny od jednostki podmiot/osoba, jakim jest biegły rewident, inaczej klasyfikuje kondycję finansową badanej jednostki.

Warto także zwrócić uwagę na to, że coraz częściej pojawiają się w opiniach uwagi objaśniające dotyczące przyjętych założeń przez kierownika jednostki, których biegły rewident nie jest w stanie wiarygodnie zweryfikować. Dotyczy to przede wszystkim przyszłości podmiotów lub pewnych obszarów ich działalności. Decyzja co do tej niepewności jest przerzucana na użytkownika zbadanego sprawozdania finansowego.

3. Znaczenie opinii w obrocie gospodarczym

Opinia biegłego rewidenta zwiększa wiarygodność sprawozdania finansowego dzięki temu, że dostarcza ona wysokiego, ale nie absolutnego poziomu pewności. Tego absolutnego poziomu nie da się osiągnąć, gdyż nie pozwalają na to cechy badania, takie jak badanie wyrywkowe, zawarte w sprawozdaniu finansowym profesjonalne osądy i szacunki stosowane przez kierownictwo jednostki.

Pozytywna opinia o sprawozdaniu finansowym świadczy o wiarygodności przedstawionych tam danych. Tak więc jest to zwiększenie jakości tej informacji, w oparciu o którą można podejmować racjonalne decyzje [Krzywda 2012, s. 78].

Zainteresowanymi takimi opiniami potwierdzającymi wiarygodność informacji przedstawionych w sprawozdaniu finansowym jest wiele osób i instytucji. Z pewnością zainteresowani są właściciele takich podmiotów, czyli udziałowcy lub akcjonariusze, czy zainwestowany kapitał przynosi im zwiększenie wartości firmy i czy będą mogli oczekiwać zwrotu z zainwestowanego kapitału.

Innymi zainteresowanymi wiarygodnymi i obiektywnymi informacjami są kredytodawcy. Banki są mniej skłonne do agresywnej i ryzykownej polityki kredytowej niż kierownicy podmiotów. Dlatego właśnie potrzebują one niezależnego potwierdzenia rzetelności i prawdziwości danych finansowych zaprezentowanych w sprawozdaniu finansowym. Zweryfikowane sprawozdanie finansowe daje większą pewność, że ryzyko kredytowe będzie ograniczone do akceptowalnych przez zainteresowane strony rozmiarów.

Kolejną zainteresowaną grupą są dostawcy towarów, materiałów i usług. Dla nich ważna jest kondycja finansowa podmiotu, która pozwalać będzie mu terminowo i w pełni regulować swoje zobowiązania. Opinia biegłego rewidenta uwiarygadnia informacje w sprawozdaniu finansowym, co wpływa na zwiększenie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego.

Zewnętrzna kontrola systemu rachunkowości i procesów zaimplementowanych w podmiocie i ich kontrola wewnętrzna, przeprowadzane w ramach audytu, pozwalają kierownikowi jednostki stwierdzić, że system ten działa prawidłowo i nie będzie zakwestionowany do rozliczeń księgowych, jak i podatkowych. I w ten sposób doszliśmy do kolejnych zainteresowanych, jakimi są instytucje państwowe, jak np. urzędy skarbowe i urzędy statystyczne, czy Narodowy Bank Polski.

Badając sprawozdanie finansowe biegły rewident musi zająć się także błędami i oszustwami. Należy wykonać specjalne procedury w tym kierunku i uzyskać umiarkowaną pewność, że takowe postępowanie w podmiocie nie wystąpiło. Jest to kolejne potwierdzenie dla zainteresowanych i użytkowników, że w podmiocie wszystko działa w zgodzie z prawem.

Ważnym, o ile nie najważniejszym znaczeniem opinii, jest jej odniesienie się do kontynuacji działalności przez jednostkę lub jej zagrożenia.

4. Zmiany w przepisach prawnych

Niektóre ze zmian w przepisach prawnych dotyczących biegłych rewidentów [Ministerstwo Finansów, 2015], które według założeń mają wejść w życie w 2016 roku

mają zwiększyć wiarygodność opinii i przeprowadzanych badań sprawozdań finansowych, by wyeliminować potencjalną zależność biegłego rewidenta od badanego podmiotu, a także by zwiększyć efektywność badań. Pierwsze ma być wyeliminowane poprzez maksymalny okres 8 lat (rok po roku) badania tego samego podmiotu przez tego samego biegłego rewidenta, a także przez ten sam podmiot uprawniony do przeprowadzania badania, po czym byłby konieczny co najmniej 2 letni okres przerwy. Natomiast druga kwestia to byłoby wprowadzenie minimalnego (co najmniej 2 letniego) okresu, na jaki podpisywane byłyby umowy o badanie sprawozdań finansowych, co wskazywałoby na coraz większą efektywność badania z roku na rok, skoro biegły rewident zna już doskonale spółkę.

Inną kwestią zwiększającą wiarygodność i znaczenie opinii w obrocie gospodarczym, zdaniem autora niniejszego artykułu, to zmiana definicji kluczowego biegłego rewidenta, którym będzie mogła być grupa biegłych rewidentów, zaangażowanych w dane badanie w różny sposób i na różnych poziomach jego wykonywania. W połączeniu ze wspomnianymi powyżej planowanymi zmianami w obowiązkowej rotacji biegłych rewidentów i podmiotów będzie to razem wzmacniało znaczenie opinii w obrocie gospodarczym, gdyż tą rotacją mają być objęte (według założeń) wszystkie podmioty gospodarcze, nie tylko jednostki zaufania publicznego, jak to jest obecnie (rotacja kluczowego biegłego rewidenta co 5 lat).

Zmienić ma się także definicja jednostki zaufania publicznego i podział tej kategorii na jednostki notowane na regulowanym rynku i na jednostki tzw. finansowe (np. domy maklerskie, instytucje pieniądza elektronicznego, otwarte fundusze emerytalne, towarzystwa funduszy inwestycyjnych). Te drugie mają zostać objęte większym nadzorem ze strony biegłych rewidentów.

Kolejną planowaną zmianą jest cecha jaką będą musiały posiadać także podmioty uprawnione do badania, nie tylko biegli rewidenci. Chodzi o nieposzlakowana opinię.

Niezależność biegłego rewidenta i podmiotu uprawnionego ma być rozszerzona, ale chyba w mało spodziewanym kierunku, także o rok poprzedzający rok badany, jeśli w tym wcześniejszym roku świadczone inne niż badanie usługi dla badanej jednostki. Czy to jest dobry pomysł, czy przypadkiem nie zamknie drogi do zdobywania nowych zleceń przez podmioty uprawnione?

Wzmocniona ma zostać także procedura udostępniania informacji i udzielania wyjaśnień przez poprzedniego biegłego rewidenta przy zmianie biegłego rewidenta

poprzez wprowadzenie takiego zapisu do ustawy o biegłych rewidentach, co z pewnością wzmocni tę procedurę.

Wydłużenie okresu przechowywania dokumentacji rewizyjnej do 11 lat po wykonaniu badania ogólnie rzecz ujmując też zadziała na plus na ochronę obrotu gospodarczego, ale niestety podwyższy jednocześnie koszty prowadzenia działalności podmiotów uprawnionych.

Zakończenie

W niniejszym artykule autor podjął próbę wskazania, iż znaczenie opinii jest dość istotne w obrocie gospodarczym. Dzieje się tak przede wszystkim, że w życiu gospodarczym jest wielu zainteresowanych (osoby prywatne, pracownicy, instytucje prywatne i państwowe) wynikami i sytuacją majątkowo-finansową podmiotu i to nie tylko informacjami przedstawianymi przez spółkę, tylko także potwierdzeniem tego stanu rzeczywistego przez niezależnego biegłego rewidenta.

Rola i znaczenie opinii będzie wzrastało w coraz bardziej skomplikowanym życiu gospodarczym, napotykałym co chwilę na nowe zdarzenia gospodarcze i problemy z ich ujęciem w księgach rachunkowych i w sprawozdaniach finansowych, bo wydając opinię biegły musi zapoznać się z księgami i działalnością spółki, także jeśli jest ona skomplikowana i dać temu wiarygodność.

Życie jest tak skomplikowane i tyle informacji jest opartych na osądzie, że istnieje nawet dla biegłych niepewność, stąd ilość uwag objaśniających wzrasta, a to niejako w przeciwieństwie do kwestii wskazanych powyżej, będzie obniżało wartość opinii, bo czytelnik będzie musiał sam podjąć decyzję co zrobić z daną informacją.

Cieszyć jednak może to, że podmioty badane przywiązują coraz większą wagę do tego, by opinia z badania sprawozdania finansowego była bez jakichkolwiek zastrzeżeń i uwag objaśniających, bo to zawsze rodzi pytania, komentarze, a może i nieufność interesariuszy.

Bibliografia

- Kołączyk., Z., 1999, *Rachunkowość finansowa*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Krzywda, D., (red.), 2012, *Rewizja sprawozdań finansowych*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa.

Ministerstwo Finansów, 2015, *Projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz niektórych innych ustaw*, Warszawa.

Uchwała KRBR nr 1608/38/2010 z dnia 16 lutego 2010 r., *Krajowy Standard Rewizji Finansowej nr 1, Ogólne zasady badania sprawozdań finansowych*, z późn. zm.

Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, Dz. U. z 2009 r., nr 77, poz.649, z późn. zm.